

Rămășițele mic-bugheze, de Radu Cosașu

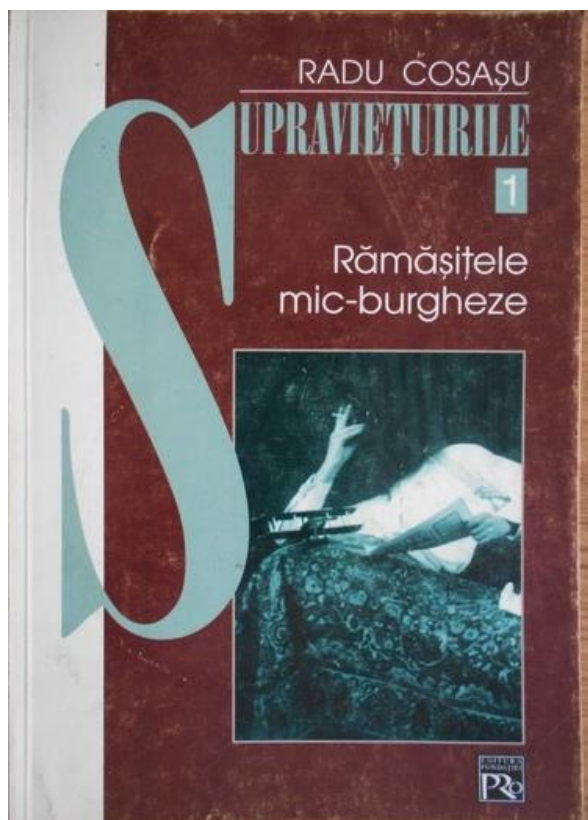
Sunt exact 70 de ani de la aceea zi din septembrie 1952, când ne-am întâlnit toți în curtea Școlii de Literatură și Critică Literară Mihail Eminescu din șoseaua Kiseleff 10, pentru audiența celor care vor fi admiși ori nu în această instituție de cultură, ca niciuna alta. Atunci l-am văzut pentru prima dată pe Radu Cosașu, nume deja cunoscut de unii din fosta Revistă a Elevilor devenită Scânteia Tineretului. Se înțelege că în timpul acelei dimineți din curtea școlii, privirile noastre erau atrase nu spre mine, Cosașu, sau alții din cei adunați acolo, ci de Nicolae Labiș al cărui nume făcuse vâlvă prin câștigarea finalei concursului de literatură al școlilor din țară din în acel an. Însuși marele Sadoveanu, prezent la deschiderea anului școlar, avrur să-l cunoască personal pe Labiș, marea promisiune a poeziei naționale.

Am avut șansa să fiu coleg de dormitor cu Labiș, Tomozei și alți cinci tineri, am putut să ne cunoaștem îndeaproape, să ne împrietenim și să împărțim între noi idei, năzuințe, secrete și chiar obiecte personale. Dar acesta era doar unul din multiplele dormitoare pentru restul studenților, băieți și fete, răsfirate prin încăperile din jurul holului din capul scării de la ultimul etaj. Ne vedeam cu ei la orele de clasă, seminarii sau la sala de mese de la subsolul clădirii. Se înțelege că în timpul școlarizării, toți cei 50 de studenți din promoție ne cunoșteam destul de bine între noi, dar prietenii se legau între cei care aveau afecțiuni comune pentru anumite genuri de activități sau opinii.

Între toți, Radu Cosașu, mai în vârstă decât mine cu patru ani, era la vremea aceea un tânăr cu înfățișare distinsă, păr negru puțin ondulat și frumos îngrijit, costum gri cu cravată la gât și ochelari cu rama neagră. Era distant, enigmatic, neatașat niciunui grup, putea fi văzut mai des în tovărășia lui Lucian Raicu și a Soniei Larian, toți activi în domeniul criticii literare, elita intelectualității între studenți. Nu cred că am schimbat cu el și cei din acest grup multe cuvinte, ne respectam binevoitori dar cum nu aveam nici o necesitate comună, eram distanți. Doar în cadrul lecțiilor și la seminarii îi ascultam vorbind, argumentând dese ori, unii mai obediți, alții în ofensivă, chiar și atunci când la catedră se aflau scriitori ca Mihail Beniuc, Dumitru Micu, Veronica Porumbacu sau Nina Casian.

Am citit de curând cartea lui Radu Cosașu **"Rămășițele mic-burgheze"** din ciclul "Supraviețuirile" tipărită în anul 2002 de Editura Fundației PRO. În "Nota asupra ediției" autorul ne informează că povestirile din carte *"nu tânjesc în a da o frescă, nu au orgoliul unui bildgunsroman și nici ambiția de-a rivaliza cu o memorialistică riguroasă. Ele nu se vor*

documente.” Curios este faptul că deși povestirile nu au aceste pretenții, e tocmai ceea ce întâlnim în paginile acestei cărți care ilustrează tablouri din viața sa personală, a familiei stil mic-burghez care naviga confortabil încă pe apele nu prea liniștite ale timpului, în care dictatura proletariatului începea să-și facă drum în 1947, când **Oscar Rohrllich** avea 17 ani, și era elev la Liceul Matei Basarab în clasa a VII-a. Tatăl, contabil la o companie cu interese în industria petroliferă, mama casnică, o soră mai mică și bunica din partea mamei cu care locuiau împreună. Părinții lui Oscar aveau mari speranțe în talentul lui de pianist pentru care cheltuiau o avere pe lecții particulare.

Dar tânărul Oscar nu împărtășea părerile lor; adevărată lui pasiune, încă de la vârsta de 9 ani, era să devină crainic sportiv, în special al curselor de cai, deși nu fusese niciodată la hipodrom. Colectiona tăieturi din ziare cu numele cailor, le știa pe

din afară progeniența așa cum și la fotbal știa toate scorurile, avea o colecție de carduri ale eroilor jocului cu piciorul și putea transmite în întregime un meci copiilor din cartier. La 10 ani, o mătușă l-a abonat la revista teatrală Spectator și de atunci, a apărut pasiunea teatrului și a filmelor. În clasa a V-a descoperă rebusul și o nouă pasiune, aceea a dezlegării monoverbelor, a creerii anagramelor și a magiei cuvintelor, l-a captivat. Într-un poem, unește o parte de vers cu numele autorului și astfel apare noul său nume ușor de rostit: **Radu Cossașu**.

Urmează perioada în care familia trebuie să renunțe la casa lor din centru pentru a fi dată unui colonel și se mută într-un cartier mai periferic. Revista Spectator își încetează apariția, iar revista Rebus nu mai apare pentru că aceste monoverbe și jocuri de cuvinte ar putea fi utilizate de spioni pentru transmiterea mesajelor secrete. Apar reviste noi, ca Revista Elevilor, organizații ca Uniunea Elevilor, iar în școală se produc agitații progresiste care influențează în aceste mișcări sociale, pe mic-burghezul Oscar Rohrllich - devenit Radu Cossașu - să se rușineze cu proveniența lui și decide să devină și el un agitator și activist marxist-leninist. Numai că el nu face acest pas din ipocrizie; se avântă cu sinceritate în lupta pentru victoria socialismului încercând să se rupă complet de tot trecutul, de oricine aparținând acestuia, de propria lui familie, prieteni și cunoscuți, care ar putea să-i devieze - și în cea mai minusculă măsură - direcția conștiinței lui de clasă. Poziția lui a devenit intrasigentă, convingerile lui sunt de neclintit și nu-și îngăduie nici o emoție atunci când este pus în situația unor decizii practice de mare importanță.

Interesantă este de urmărit evoluția transformării acestui copil precoce de-a lungul unor ani post puberali, punctată cu desăvârșită destoinicie de Cosașu: *"Aveam de luat două hotărâri fundamentale, Eram mândru că ajunseseam aici, la vârsta de-a hotărâ...Erau - ceea ce numim cu toți, grăbiți și disprețuitori – rădăcinile mic-burgheze ale fiecăruia. Trebuiau, firește, smulse."* Astfel renunță la lecțiile de pian și odată cu ele, la cele două prime relații sentimentale. Când Mașa nu răspunde avensurilor sale erotice spunându-i că este un copil și o să rămână copil, multă vreme, Cosașu, vede în acesta un diagnostic care-i otrăvește viața ani de zile: "Copil nu putea însemna decât mic-burghez. Proletarii erau bărbați. Bărbații erau revoluționari, iar revoluționarii – înțelepți...Perspectiva imaturității ideologice și sentimentale mă obseda, așa cum unii copii sunt terorizați că vor rămâne toată viața pitici." Când tovarășul Virgil îi spune că trebuie să renunțe la cursurile de zi la liceu pentru că Organizația îi cere să devină activist de profesie, Cosașu, se desprinde din strânsoarea unor îmbrățișări amoroase, cuprins de frică, de om politic, care poate fi găsit cu o fată într-un loc obscur. Și în timp ce tatăl lui se zbătea în agonia ultimilor clipe de viață, el alege să meargă la o întrunire care avea ca punct la ordinea de zi discutarea tovarășului Radu Cosașu. În drum spre casă în aceeași seară în care știa că și-a pierdut părintele, trece prin fața unei sinagogi, și "Am îngenunchiat creștinește pe cimentul scării, cu palmele strânse la piept: *"Doamne Dumnezeule, Șema Israel, Tatăl meu de dincolo de ceruri, Adonai eloeinu, Sfântă Fecioară, de azi înainte, iartă-mă Adonai, iartă-mă, nu mai cred în Tine, iartă-mă, ajută-mă,*

iubește-mă, eu nu mai vreau să știu de tine! Amin!"...Ar fi trebuit să mă întorc acasă, desigur, după vechile reguli. Eram singurul lui băiat, ar fi trebuit să intru în doliu, să mă supun ritualului, să stau pe jos, lângă mama, lângă sora mea – nu fusesem niciodată în situația asta, era prima mea moarte. Dar după rugăciunea aia mă simțeam descărcat, viu și liber. Nu mai aveam obligații."

Nu doarme acasă; găsește o canapea la sediul organizației și adoarme acoperit cu catifeaua unei draperii. Dimineța următoare e anunțat că a fost coptat în colectivul redacției Revistei Elevilor. Nu mai trece deloc pe acasă, are tentativa participării, dar ajunge numai până la poarta cimitirului; redactorul șef al revistei, îi despică firul în patru să afle apartenența politică a decedatului. "O să te aresteze și pe tine!" l-a înștiințat o mătușă în blocul căreia un vecin, scriitor, arestat, coresponda cu Cosașu. Bomba a căzut însă din altă parte: Tatăl său avea un frate, unchiul Marcel, dansator prin cabaretele apusene, căsătorit cu o austriacă. A stat la ei demult, timp de-o săptămână într-o vizită. La serviciul de cadre s-a descoperit relația menționată în autobiografia lui Cosașu și a fost somat să nu mai vină la redacție. Docil, Cosașu s-a supus. În această situație a văzut că nu mai poate beneficia de rezidența la căminul și cantina organizației. *"Un comunist nu poate trăi ca un vagabond pe străzi"* și s-a mutat la o mătușă. A ales opțiunea calificării în producție ca frezor la Timpuri Noi și student fără frecvență la Universitate. Logodit cu fata unor ilegaliști, frumoasă ca promisiunea unei zile de primăvara, care avea tatăl colonel și mama activistă, e primit în casa lor cât timp vor cerceta

situația cu unchiul, dat el stă doar o noapte.

La uzinele Timpuri Noi, Cosașu constată că meșterul lui, Dinu, un om dintr-o bucată despre care s-a scris în ziare, e un autodidact cu spiritul humorului, de o mare hărnicie și o solidă conduită morală. În fața lui, Cosașu simte pentru prima dată o irezistibilă nevoie de confesie, să-și descarce sufletul mai ales după ce colonelul, tatăl fetei, a venit la uzină să-i spună că e mai bine să nu se vadă. Seara, după muncă, la o tavernă din drum, cu o bere și mici în față, își spune povestea, sincer, ca unui duhovnic, nu ca să-și spele păcatele, ci pentru că nu mai avea pe nimeni care să-l înțeleagă. În ziua următoare este chemat la Cadre: *”De ce ai început să faci atmosferă? Azi dimineață, am fost informat, tovarășul Dinu a vociferat în tot tramvaiul despre cazul tău: ”Cum e posibil ca un om să intre la apă pentru un unchi, că el așa ceva nu admite?” E limpede că totul a pornit de la tine! Fabrica, azi, nu e teren de propagandă dușmănoasă. El nu poate admite ca muncitorii să fie infectați de muncitori supuși influenței mic-burgheze”* Și a fost trimis la armată să-i scoată gărgăunii din cap.

Nu știu în ce măsură poveștile din această carte sunt biografice sau nu, dar din punct de vedere literar, ele reprezintă o sinteză a experiențelor unui erou, nu neapărat Cosașu, care s-a atașat cu toată sinceritatea și energia lui tinerească să înfăptuiască programul înfățișat al unei lumi mai nobile, mai drepte și mai frumoase. Asemenea lui, noi toți din aceeași generație am nutrit la fel, am avut aceleași visuri și am pornit la drum cu înflăcărare să realizăm această lume. La fel ca el și noi am atins acel moment al confesiei în noi înșine,

momentul lucidității, care ne-a ajutat să vedem în sfârșit cum castelul de cărți se năruie în fața noastră și dezamăgiți, după ce am irosit cei mai frumoși ani ai tinereții, am îngenunchiat în fața altarului de mucava, spunându-i: „Nu mai cred în tine!” Dar a fost prea târziu. Astăzi, milioane de tineri sunt atrași să pășească pe aceleași căi pe care am fost momiți noi să trecem, utilizând aceleași slogane și aceleași imagini ale unei lumi mai drepte, folosind aceleași arme ale luptei de clasă, cu aceeași duritate și intrasigență.

Deseori în spatele unei picturi se află opera unui pictor de geniu acoperită de lucrarea unui diletant. Trebuie pricepere, efort și talent să se îndepărteze vopselile noi, lăsând la iveală adevăratul tablou original. Cartea lui Radu Cosașu face acest lucru. Așa cum în cartea lui Kazuo Ishiguro *”Rămășițele zilei”* care a primit premiul Nobel în 2017 sunt reflectate cu admirabilă subtilitate scene din timpul celui de-al doilea război mondial în Anglia, *”Rămășițele mic-burgheze”* a lui Radu Cosașu, merită cel puțin aceeași prețuire.

Autor - David Kimel - Canada

Saga Publishing 2023